

Prolog. Pravit Petr Alfons, služebník
Ježíše Krista, který sepsal tuto
knihu: „Děkuji Bohu, který je první bez počátku
a od něhož pochází všechno dobré, který je ko- 5
nec bez konce, doplnění vškerého dobra, moud-
rý, který poskytuje člověku moudrost a rozum,
jenž nás ovanul svou moudrostí a osvitil podivu-
hodnou jasností svého rozumu a obohatil mno-
hotvárnou milostí svého Svatého Ducha.

Poněvadž tedy mě, ač hříšníka, uznal Bůh za 10
hodna obléci rozmanitou moudrostí — aby se
lampa mně svěřená neskrývala pod kbelík! —
vnuknutím téhož Ducha byl jsem vybídnut, abych
pro užitek mnohých složil tuto knihu. Snažně ho 15
prosím, aby tento můj začínající spisek měli dob-
rý konec, a On mě chránil, aby se v něm neřikalo
nic, co by se nelíbilo jeho vůli. Amen.

Bůh tedy, který mě přiměl tuto knihu sepsat
a do latiny ji přeložit, ať mi přispěje v tomto díle
na pomoc. Když jsem se totiž častěji namáhal, 20
abych všemožně poznal příčiny stvoření člověka,
zjistil jsem, že podle záměru Tvůrce je lidský duch
určen k tomu, aby, pokud žije v tomto světě, vě-
noval se cvičení svaté filosofie, dále aby se sna- 25
žil o lepší poznání o svém Stvořiteli, a uměl se vystří-
hat číhajících protiventství a kráčel ve světě po té
cestě, která ho vede do nebeského království. Jest-
liže bude žít uvedeným způsobem podle Písma
svatého, splní to, pro co byl stvořen, a bude na- 30
zván dokonalým. Domníval jsem se také, že člo-
věk jakožto celek je křehký, aby tedy neupadl do
ostudy a aby tato nauka nezbuzovala osklivost,
je třeba, aby byla vyučována jakoby postupně
vždy jen mezi několika. Byl jsem pamětliv její 35

tvrdosti, a proto, aby se snadněji zapamatovala, je zapotřebí jí jaksí nutně změkčit a zmírnit. Protože se zapominá, je třeba, aby mnohým, kteří ji zapominají, byla znovu připomenuta. Z té příčiny 5 sepisují knížku částečně z výroků filosofů a z jejich napominání a rad, částečně z arabských přísloví a karání, z historek, veršů a zvlášť z těch, které jsou postaveny na podobnosti lidí se zvířaty a ptáky. Uvážil jsem však míru, abych nenapsal 10 více, než je nezbytné a napsané pak nebylo čtenáři spíše k tíži, než k ulehčení, aby čtenáři a posluchači toužili se to naučit a hledali k tomu příležitost. Těm pak, kteří je budou znát, se potom 15 snadno vybaví to, co bylo obsaženo v tom, co za mnou přišlo. Když jsem knížce vymýšlel jméno, je to vlastně jméno podle skutečnosti: je to „Clericalis disciplina“ (Výchova žáků), neboť žák činí vychovaným. Rozhodl jsem se ale uvarovat se toho, 20 nakolik jsem schopen to posoudit, aby se v našem pojednání nenašlo nic, co by bylo v rozporu s naší věrohodností, nebo nesouhlasilo s naší vírou. K tomu at mi pomáhá všemohoucí Bůh, který je nade vším. Amen.

Jestliže ale někdo přehlédne toto dříve lidským 25 a vnějším zrakem a uvidí v něm cosi, v čem se lidská přirozenost měla málo na pozoru, připomínám, aby četl pozorněji znovu a znovu a konečně i čtenáři a všem, kdo jsou dokonali v katolické víře, to předkládám k opravě. Aristoteles totiž 30 pokládá nic z lidských vynálezů za dokonalé.

Bázeň Boží. Filosof Henoch, který se arabsky nazývá Edrik, řekl svému synu: „Bázeň Boží at je tvým zaměstnáním a budeš mít zisk bez námahy.“ — Pravil jiný filosof: „Kdo se bojí Boha, všechno se bojí jeho. Kdo však se Boha nebojí, sám se bojí všech věcí.“ —

Řekl další filosof: „Kdo se bojí Boha, miluje ho; kdo miluje Boha, poslouchá ho.“ — Pravil Arab ve svém verši: „Neposloucháš Boha: přece však předstíráš, že ho miluješ, a zdá se to k nevíře: kdybys ho totiž opravdu miloval, poslouchal bys 5 ho. Neboť kdo miluje, poslouchá.“

Pokrytectví. Sokrates řekl svým žákům: „Dejte pozor, abyste nebyli zároveň v těžce věci Boha poslušni i neposlušni.“ Říkájí mu: „Vysvětlí nám jasně, co říkáš.“ A on na 10 to: „Opusťte pokrytectví! Pokrytectví totiž znamená tvářit se před lidmi, že člověk Boha poslouchá, ale ve skrytu je však neposlušný.“ Jeden z žáků mu namítne: „Je snad jiný druh pokrytectví, jemuž je třeba se vyhýbat?“ Sokrates říká: „Člověk, který otevřeně i skrytě dával najevo, že poslouchá Boha, aby ho lidé pokládali za svatého a aby ho tak více ctili. A je jiný druh, jemnější, který odkládá toto pokrytectví, aby sloužil 20 většinu: když se totiž postí, nebo dává almužnu a kdosi se ho otáže, zda tak činí, odpovídá: „Bůh ví“, nebo „Nikoliv“, aby byl ve větších úctě a říkalo se o něm, že není pokrytec, neboť nechce lidem svůj skutek zjevně ukazovat. Myslím rovněž, že existuje jen málo lidí, kteří nemají účast na nějakém druhu tohoto pokrytectví. Hleďte tedy, abyste, tímto způsobem svedeni, nebyli zbaveni odměny za svou práci!

Abyste se toto nestávalo, číňte všechno s čistým záměrem a nehleďte z toho slávu! — Pravil 30 jiný filosof: „Jestliže se pevně na Boha spolehněte, všechny věci budou mít úspěch, i kdybys přišel kankoliv.“ —

Mravenec, Balaam, který se v arabštině nazývá Lukaman, řekl své- 35 kobout a pes. mu synovi: „Synu, at není mravenec moudřejší než ty, on, který shromažďuje

v létě to, z čeho by žil v zimě. — Synu, nechť není kohout bdělejší než ty. On bdí brzy ráno, ale ty spíš. — Synu, ať není kohout silnější než ty. Kohout spravedlivě rozsuzuje svých deset žen, ty nemůžeš udržet na uzdě jedinou. — Synu, nechť pes nemá vznešenější srdce než ty. Pes nezapomíná na své dobrodince, ty však zapomínáš na ty, kteří ti dobře činí. — Synu, ať se ti nezdá málo mít jednoho nepřítel, ani přišli mít přátel tisíc. Říkám ti: —

Arab se chystal zemřít, a když si zavolal svého syna, pravil: „Řekni, synu, kolik jsi za svého dosavadního života přítel.“

15 získal přítel? Syn odpověděl: „Domnívám se, že jsem jich získal sto.“ Otec řekl: „Filosof říká: Nechval přítel, dokud ho nevyzkoušíš. Já jsem se ovšem narodil dřív a získal jsem si stěží jednoho přítele zpola. Jak sis ty tudíž získal sto? Proto jdi, vyzkoušej všechny, abys poznal, jestli někdo z těch všech ti bude dokonalým přítelem!“ Syn

20 pravil: „Jakým způsobem mi radíš je vyzkoušet?“ Na to otec: „Vlož do pytle zabitého a zdánlivě zmenšeného býčka tak, aby pytel byl zvnějšku zbarven krví. A když přijdeš k příteli, pověz mu: „Můj drahý, náhodou jsem zabil člověka; prosím tě, abys ho tajně pohřbil; nikdo tě totiž nebude

25 podezírat, a tak mě můžeš zachránit.“ Syn učinil, jak otec poručil. Avšak první přítel, ke kterému přišel, mu řekl: „Nes si svého mrtvého na svém krku! Jako jsi spáchal zlo, vykonaj i zadostiučinění! Do mého domu nevstoupíš.“ Když podobně udělal u dalších jednotlivců, všichni mu od

30 pověděli stejně. Znovu se vrátil k otci a oznámil mu, co učinil. Otec řekl: „Stalo se ti, jak pravil filosof: Mnozí se počítají za přátele, ale v tisíci málokterí. Jdi k polovičnímu příteli, kterého

mám a sleduj, co ti řekne.“ On přišel a jak sdělil jiným, pověděl i tomuto. On odvětil: „Vstup do domu! To není tajemství, které se musí ukazovat veřejně sousedům.“ Poté co poslal pryč ženu s celou svojí rodinou, vykopal hrob. Když syn viděl všechno připraveno, vyložil věc tak, jak byla, a děkoval. Pak podal otci zprávu o tom, co udělal. Otec ale řekl: „O takovém příteli filosof pravil: Zde je vpravdě přítel, který tě podporuje, když tě svět opustí.“ Syn otci odpověděl: „Viděl 10 jsi člověka, který si získal celého přítele?“ Tu otec poznamenal: „Ovšemže jsem ho neviděl, ale slyšel jsem o tom vyprávět.“ Nato syn: „Znovu mi o něm pověz, jestliže si snad budu moci takového získat.“ Avšak otec: 15

Exemplum 2.: Doneslo se mi o dvou velkochodnících, z nichž jeden Cely přítel. bydlel v Egyptě a druhý se jmenoval Baldach. Znali se pouze z doslechu a přes zprostředkovatele si posílali navzájem pro nezbyt- 20 né věci. Přihodilo se však, že onen Baldach šel za obchodem do Egypta. Egyptan, když uslyšel o jeho příchodu, běžel mu vstříc a přijal ho s radostí do svého domu. Po osm dní ho hostil, jak mají přátelé ve zvyku. Předvedl mu i všechny 25 druhy zpěvu, které se zpívaly v jeho domě. Když uplynulo těch osm dní, přítel onemocněl. A protože pán nesl velmi těžce, že to postihlo jeho přítele, povolal všechny egyptské lékaře, aby jeho hosta prohlédli. Lékaři ale, když prohmatali puls 30 a znovu a znovu prozkoumali moč, neshledali na něm, že by byl nemocný. A protože poznali, že toto není žádná tělesná nemoc, věděli, že je nemocen láskou. Když to pán pochopil, přišel k němu a zeptal se, jestli se nachází v jeho domě nějaká 35 žena, kterou miluje. Na to nemocný: „Ukaž mi všechny ženy, které ve svém domě máš a jestli ji

náhodou mezi nimi uvidím, ukážu ti ji.“ On poté, co to uslyšel, ukázal mu zpěvačky a služebné, z nichž se mu žádná nelíbila. Potom mu předvedl všechny dcery: také tyto jako ostatní úplně zavšmáhl a rovněž si jich nevěšiml. Jenže pán měl ve svém domě jakousi urozenou dívku, kterou již dlouho vychovával, aby ji pojal za ženu; i tu mu ukázal. Nemocný ale když ji spatřil, prohlásil: „Tato je mou smrtí mým životem!“ Egyptan, jakmile to uslyšel, dal mu vznešenou dívku za ženu se vším, co chtěl spolu s ní přijmout. A nadto mu dal ještě to, co mnil dříve dát, kdyby si ji on sám vzal za ženu. Se všemi těmito věcmi, s ženou, kterou dostal, a s tím, co s ní přijal, a s uzavřeným obchodem vrátil se do vlasti. — Později se však stalo, že Egyptan z různých příčin pozbyl svůj majetek a jsa chudý, pomyslel si u sebe, že půjde k příteli Baldachovi, kterého měl v oné zemi, aby se nad ním smiloval. Rychle se dal na cestu, hlavou nahý, a k Baldachovi dorazil v hlubokém nočním mlčení. Leč ostýchavost mu zabraňovala, aby vešel do přítelova domu, aby snad jako neznámý v takovém čase nebyl vyhnán. Vstoupil tedy do jakéhosi starobylého chrámu, aby tam přenocoval. Ale když ve své úzkosti dlouho přemítal, napadli se dva muži blízko svatyně v tom městě. Jeden z nich druhého zabil a tajně uprchl. Poněvadž nastal hluk, seběhli se mnozí občané, našli zavražděného a hledali toho, kdo vraždu provedl. Vstoupili do chrámu v naději, že tam vraha najdou. Našli tam však Egyptana a vyzvědali na něm, kdo muž zabil. Tu ale uslyšeli, jak říká: „Já jsem ho zavraždil.“ Vroucně totiž toužil aspoň svou nuzotu skoncovat smrtí. A tak byl zajat a vsazen do žaláře. Když nastalo ráno, byl přiveden před soudce, odsouzen k smrti a veden k ukřižování. Mnozí však se seběhli, jak bylo zvy-

kem, a jeden z nich byl jeho přítel Baldach, který se doslechl o Egyptanově případu. Když na něj bystřeji pohleděl, poznal, že je to jeho přítel, kterého v Egyptě zanechal. Rozpomněl se na dobrodiní, která mu v Egyptě prokázal, a také usoudil, že by mu je po smrti nemohl oplatit. Rozhodl se proto za něj podstoupit smrt. Vzkřikl tedy velikým hlasem: „Co odsuzujete nevinného a kam ho vedete? Nezasloužil si smrt, já jsem muž zabit.“ A oni na něho vložili ruce a také ho svázali spolu s ním přivedli ke kříži a Egyptana pak od trestu smrti osvobodili. Leč vrah šel v tomtéž davu a tohle viděl. Praví si sám u sebe: „Tamtoho jsem zabil, a tenhle je odsuzován. Tento nevinný je poslán na popravu, a já, který jsem uškodil, jsem se těším ze svobody. Jakápak je příčina této nepravdy? Nevím, ledaže je to sama Boží trpělivost. Avšak Bůh, spravedlivý soudce, neodpouští žádný nepotrestaný zločin. Aby mě tedy později tvrději nepotrestal, vyjevím, že jsem vinen tímto zločinem já, a tak je osvobodím od smrti a odčiním hřích, který jsem spáchal.“ Vystavil se tedy nebezpečí a pravil: „Mě, mě odsuďte!“ Soudcové se však nemalo podivili, druhého od smrti osvobodili a tohoto svázali. A již pochybovali o rozsudku a tohoto s ostatními, které dříve osvobodili, předvedli před krále a tomu všechno po pořádku vypověděli a onoho skutečného vraha těž přinutili, aby zůstal. A tak po společné poradě jim král prominul celou vinu, která jim byla kladena, avšak s tou podmínkou, aby si vzájemně odhalili důvody, proč tu vinu brali na sebe. Vylosovali mu tedy pravdu věci. Když byli po společném souhlasu všichni propuštěni na svobodu, domorodec Baldach, který se rozhodl za přítele zemřít, jej uvedl do svého domu a když ho podle obyčeje

všemožně uctil, pravil: „Jestliže jsi spokojen a zůstaneš se mnou, všechno nám bude společné, jak se sluší. Pokud se ale chceš vrátit do vlasti, pak to, co je mé, rozdělíme rovným dílem.“³ Ale on, 5 narozelený ve své zemi a polapen do sítě sladkého slunce, přijal část z celého majetku, který mu přítel nabízel, a potom se vrátil do vlasti.

Po tomto vypravování pravil syn otci: „Sotva se bude moci najít takový přítel.“ Jiný filosof řekl 10 o přátelích, kteří nebyli vyzkoušeni: „Buď prozíravý jedenkrát vůči nepříteli, ale tisíckrát k přítelům, protože kdokoliv je ti snad přítelem, 15 stane se nepřitelem, a tak snáze bude moci hledat tvou záhubu.“

15 Rada. Podobně další filosof: „Vystříhej se rady toho, od kterého ji žádáš, ledaže se ti potvrdila jeho věrnost.“ — Stejně jiný filosof: „Porad' svému příteli v dobrém, na- 20 kolik můžeš, třebaže ti nechťel věřit. Je totiž správné, abys mu dobře poradil, i když je správné, aby on, neochotný, nenásledoval tvou radu.“ — Druhý: „Nechť dávát svou radu každému člověku; kdo totiž podrží svou radu ve svém srdci, 25 je oprávněn volit lépe.“ — Další: „Skrytá rada je jakoby uzavřena ve tvém žaláři, ale odhalená tě drží ve svém žaláři spoutaného.“ — Jiný: „Nespolčuj se se svými nepřáteli, když můžeš najít jiné druhy. Neboť to, co jsi zle vykonal, bude za- 30 znamenáno. Co však bylo dobré, unikne.“ — Řekl ství tohoto světa pro svobodného člověka je, že ho tisíců nutí, aby vyhledal pomoc nepříteli. „Zeptal se kdosi jistého Araba: „Jaké větší neštěstí 35 té postihlo v této době?“ Arab: „Tisíců mě vechnala

35

³ V latině: „equa lance“, doslova: „rovnou mis-kou“, tedy: (rovným dílem).

do toho, že jsem navštívil nepřítel, aby mi poskytl to, co jsem chtěl.“

Pochlebník. Jiný: „Nepřidružuj se k po- 5 chlebníkovi, jehož společenství ti dělá hanbu.“ — Další: „Nechlub se, že tě lichometník chválí, vždyť jeho chvála je pro tebe potupou, a pohana chválu.“ — Jistý filosof přecházel přes cestu a našel druhého filosofa, jak 10 žertuje s jakýmsi pochlebovačem, a proto pravil: Pro ocel je charakteristické, že přitahuje sobě podobné.“ Ale onen řekl: „Nikdy jsem se k němu nepřipojil.“ Na to přecházející: „Proč jsi mu tedy 15 na pochvalu tleskal?“ Na to ten druhý odpověděl: „Nikoliv, ale též počestný člověk bývá nezbytností doháněn k tomu, že vejde do zatuchlého 20 záchoda.“⁴ — Další filosof: „Synu, je těžké do- sáhnout vznešených příbytků, ale sestoupit z nich je snadné.“

Moudrost. Jiný filosof: „Je lepší nepřátel- 20 ství moudrého, než přátelství 20 pošetilého.“ — Druhý filosof: „Nemysli si, že je něco velkého pošetilcovu přátelství, není totiž trvalé.“ — Další filosof: „Je lepší společnost prostého, vychovaného uprostřed pochlebníků.“ — 25 Jiný filosof: „Je příjemnější drsný život moudrého mezi moudrými, než sladký život mezi moudrými.“ — Další filosof: „Jsou dva druhy moudrosti: jedna přirozená, druhá umělá. Ani jedna z nich nemůže zůstat bez druhé.“ — Druhý filo- 30 sof: „Nesvěřuj moudrost pošetilým, protože pro ně by to bylo nespravedlivé; a neodpírej jim moudrým, protože bys jim bral, co je jim vlastní.“ — Jiný: „Existují různé dary tohoto světa: některé z nich přispívají k vlastnění věcí, jiné poskytují 35 moudrost. Kdosi promluvil a pravil synovi: „Co

⁴ V latině: „latrina“.

chceš spíše, aby ti bylo dáno: majetek nebo moudrost? Syn na to: „Z těchto věcí cokoliv je pro druhého potřebné.“ — Byl jakýsi skvělý básník, ale měl nedostatek a žebrał. Vždy si na svou chudobu stěžoval přátelům a o ní též složil verše, které měly takovýto smysl: „Ty, který rozdělujes části, ukáž mi, proč mi schází moje! Nemáš být obviněn, ale řekni mi: koho obviním? Neboť, jestliže moje konstelace je ke mně tvrdá, že je to také od tebe, to je skutečnost nepochybná. Ale mezi mnou a jí (konstelací) ty jsi mluvčí a soudce. Dal jsi mi moudrost bez majetku. Pověz mi tedy: co učiní moudrost bez jmění? Vezmi část moudrosti a dej mi část peněz! Nepřipouštěj, abych postrádal to, čehož 15 ztráta mi bude potupou.“ — Řekl další filosof: „Jsou tři způsoby, jak jeden potřebuje druhého: komukoliv učiníš dobře, v tom budeš větší než on; koho nebuděš potřebovat, budeš stejný jako on, koho však budeš potřebovat, budeš menší než 20 on.“ — Jiný: „Slávou duše je moudrost, majetek však je slávou těla.“ — Další: „Moudrost oživuje mrtvá těla vlastní slávou, jako vyprahlá země se zazelená vlhkostí deště.“ —

25 **Mlčení.** Žák se otázel mistra: „Co mám dělat, abych byl počítán mezi moudré žáky?“ Učitel: „Zachovávej mlčení do té doby, dokud není nutné, abys promluvil. Právě totiž filosof: „Mlčení je znamením moudrosti, a mnohomluvnost je znakem pošetilosti.“ — Další: „Nepospíchej s odpovědí, dokud otázka ne- 30 skončila, ani se nepokoušej otázkou, která ve shromáždění padla, zodpovědět, kdybys tam spatřil někoho moudřejšího, než jsi ty. Ani neodpovídej na otázku, která byla určena někomu druhému, 35 ani nehledej chválu za věc, kterou jsi neprozkoumal. Filosof totiž říká: „Ten, kdo touží po chvále u té věci, kterou nezná, takového lhaře usvědčuje

důkaz.“ — Jiný: „Odpočín si v pravdě, kterou jsi buď sám pronesl, anebo ti byla předložena.“ — Jiný: „Nechval se svými moudrými slovy, protože, jak filosof dosvědčuje: „Ten, který se oslavuje ve svých moudrých slovech, potvrzuje, že je pošetilý.“ — Toto všechno když uděláš, budeš zahrnut mezi žáky moudré a rozumné.“ — Filosof praví: „Kdo chce rozvažně hledat vyřešení, bude rozumně chápat.“ — Jiný: „Kdokoli by se ostýchal zkoumat moudrost u jiných, spíše ať se ostýchá hledat ji sám u sebe.“ — Druhý: „Kdo po krátký čas nesnáší kázeň kvůli hanbě, napořád zůstane v hanbě pošetilosti.“ — Další: „Ne každý, kdo je nazýván moudrým, je moudrý, nýbrž ten, kdo se učí a zachovává moudrost.“ — Jiný: 15 „Kdo v nauce odpadá, málo mu prospívá jeho vlastní vznešenost. Vznešenost potřebuje nauku, ale moudrost zkušenost.“ — Druhý: „V kom ustává jeho vlastní užlechtilost, zachovává nevhodné urozenost předků.“ — Další: „Urozenost, která 20 vychází ode mne, mi leží na srdci víc než ta, která pochází ze vznešenosti otců.“

Exemplum 3.: Jakýsi arabský básník, rozumný a vtipný, ale neurozený, 25 **Tři básníci.** jistému králi nabídl své verše. Král, když pozoroval jeho rozumnost, uctivě jej přijal. Tomuto tedy záviděli jiní básníci, pyšní na svou vlastní urozenost, a sešli se u krále, pravíce: „Pane, králi, proč tohoto, tak nízkého rodového původu, až takovým způsobem vyvyšuješ?“ 30 Nato král: „Koho jste považovali za nutně hanět, spíše jste pochválili.“ Ale on, jenž byl potupen, připojil toto: „Růžce, vzěšlá z trní, naprosto není hodna posměchu.“ Král ho pak propustil s potou a s největšími dary. 35

Stalo se, že jakýsi básník vznešeného rodového původu, avšak málo ukázněný, nabízel

jistému králi své verše. Král je přijal, ale protože byly špatně složené, odmítl je a nic mu nedal. Právil tedy básník králi: „Jestliže ne kvůli veršům, aspoň pro vznešený původ mi něco uděl.“ Král tedy: „Kdo je tvůj otec?“ On mu to prozradil. Tu pravil král: „Símě v tobě upadlo.“ Na to básník: „Často, králi, z pšenice vzhází žito.“ K tomu král dodal: „Uznal jsi, že jsi menší, než tvůj otec.“ A tak ho propustil 10 s prázdnou.

Exemplum 4.: Podobně přišel ke králi jiný básník. Jeho otec byl neurozený, ale matka šlechtična. Je-
Mezek
a lišák.

likož byl nespořádaný, nabídl 15 neurovnané verše. Jeho matka měla bratra, znamenitého literáta a šprýmaře. Avšak král básníka vůbec nepřijal s počtou. Vypytał se ho ovšem, či je syn. Ale on mu pověděl o svém strýci. Proto se král velice zasmál. Jeho dvořané mu 20 řeknou: „Jaká je příčina tohoto velikého smíchu?“ Král odpoví: „Četl jsem v nějaké knize jisté vyprávění, které zde na vlastní oči vidím.“ A oni: „A jaké je to vyprávění?“ Král: „Lišák nalezl na pastvě čerstvě narozeného mezka 25 a také se podíval a praví: ‚Kdo jsi?‘ Mezek mu řekne, že je boží tvor. Lišák: ‚Copak nemáš otce nebo matku?‘ Mezek opáčí: ‚Mým strýcem je vznešený kůň.‘ Jako se tedy mezek neznal k to- 30 mu, že jeho otcem je osel, protože je to živočich líný a ošklivý, tak tento se ostýchal přiznat neznámý původ svého otce pro svou vlastní le- nost.“ Tu se král obrátil k básníkovi a pravil: „Chci, abys mi řekl, kdo je tvůj otec.“ A on mu 35 to potom pověděl. Král tedy shledal, že jeho otec byl nízkého původu a též neukázněný. I řekl svým služebníkům: „Dejme tomuto z našich vě- cí, protože on se neodrodil.“

Pravá Arab řekl otci: „Divím se, že 5 jsem četl, že v minulých do- bách byli vyznamenáváni vzne- šení, vtipní a moudří. Právě teď se ovšem uctí- vají jedině pochlebníci.“ Na to otec: „Nediv se, synu, poněvadž duchovní ctí duchovní, urození urozené, vtipní vtipné a pochlebníci se klanějí pochlebníkům.“ Syn: „Viděl jsem i jiné: že du- chovní pro svoji moudrost nejsou vyznamenává- ni; odtud potom povstávají pochlebníci a dochá- 10 zejí velké cti.“ Tu mu otec pravil: „Toto se zajisté stává, protože doba je zahálčivá.“ Na to syn: „Vy- lož mi zevrubně vyprávěním, nejdražší otče, pra- vou definici vznešenosti.“ A otec: „Jak vzpomí- ná“ — řekl — „Aristoteles ve svém dopise, který 15 napsal králi Alexandrovi, když se ho ptal, koho z lidí si má vzít za rádece, odpověděl mu takto: „Přijmi“, praví, „takového, jenž ovládá sedm svo- bodných umění, zná sedmero dobrých vlastností a je také zpraven o sedmi řádných věcech. A já si 20 myslím, že toto je dokonalá vznešenost.“ Syn: „Tato vznešenost se nevyskytuje v mé době, ba celá vznešenost je, jak vidím, jenom zlato a stříb- ro, jak říká básník:

— Těm, kdo šlechtici nejsou, snad přinesu 25 poklady sám — šlechticův vznešený dům však přivede chudáka k pádu.

Jiný básník složil verše o protivenstvích času, která přicházejí na urozené, na ty, kteří mají pou- 30 hou masku vznešenosti. Praví: Pověz těm, kteří pro nezdař, jež se nám stávají, námi opovrhují, že doba nepřináší nikomu žádné protivenství, leda pouze urozeným. Copak nevidíš, že moře přiváží plevy a smetl, a vzácné kameny klesají na dno? 35 A zda nespatřuješ, že na nebi jsou hvězdy, je- jichž počet neznáme? A žádá z nich se nezatmí